

Pauli's Pen: Het Belgische schisma

“DE MORGEN” 03/11/10, 05u28

Walter Pauli kijkt op gezette tijden, gewapend met een scherpe pen een nieuwsmaker recht in de ogen. Vandaag: aartsbisschop Léonard.

- Eigenlijk ziet het Vaticaan West-Europa als een nieuw missiegebied, en zijn de huidige Europeanen de negers van morgen: goed om te bekeren
- Met zijn ontslag legt Jürgen Mettepenningen de vinger op de wonde: een aartsbisschop die niet bij te sturen is, en dat ook niet wil. Maar Mettepenningen vermijdt de cruciale vraag te stellen

De bikkelharde kritiek van ontslagnemend woordvoerder Jürgen Mettepenningen op aartsbisschop Léonard doet de Belgische kerk daveren op zijn grondvesten. Al blijft de kans groot dat die lokale trilling in Rome wordt ervaren als een stevige, doch deugddoende massage. Een mens gaat niet naar de kinesist voor zijn plezier alleen, maar ook om geblokkeerde spieren weer lossier te maken.

En zo ziet het Vaticaan dit land: als een kerkprovincie die zich verkrampt in een maniakaal 'secularisme'. In Vaticaanse ogen is de Belgische (en bij uitbreiding West-Europese) samenleving oversekst, hedonistisch, normenloos. Tegelijk omarmt men hier een 'cultuur van de dood' legalisering van abortus, euthanasie, stamcelonderzoek en proefbuisbaby's (waarbij embryo's namelijk 'verloren' gaan/'vermoord worden', in Vaticaanse termen). Verder is er een aberrant cultuurrelativisme, met tolerantie voor pornografie en het homohuwelijk voor het Vaticaan maakt dit alles weinig fundamenteel ethisch verschil, het gaat immers in tegen de 'natuurwet'.

Dat kenmerkt ook het optreden van Léonard als aartsbisschop van Mechelen-Brussel. Hij is de man van Rome in België, en hij is niet van plan de Belgische gevoeligheden te vertolken in Rome. Dat kan hij niet, hij heeft er amper voeling mee. In die zin is hij geen 'leider', wat Mettepenningen hem verwijt.

Als Léonards uitspraken leiden tot opschudding in de media, is het omdat de media zijn boodschap slecht begrepen of fout vertaalden. In het beste geval maar daar zijn we nog niet

echt aan toe zal hij toegeven dat hij zichzelf slecht uitdrukte. Maar zeggen dat hij intrinsiek verkeerd zat, dat hij zich vergiste met zijn boodschap: nooit. Dat kan Léonard trouwens niet, omdat hij zich dan moet distantiëren van Rome.

Met zijn ontslag legt Jürgen Mettepenningen de vinger op de wonde: een aartsbisschop die niet bij te sturen is, en dat ook niet wil. Maar Mettepenningen, die als gediplomeerd theoloog het Vaticaanse discours goed kent, vermijdt de cruciale vraag te stellen. Mettepenningen neemt afstand van een aartsbisschop die in zijn ogen tactisch, strategisch en dus ook persoonlijk faalt. En hij doet dat in duidelijke taal, en harde woorden. Maar hij uit één bijkomende, doch fundamentele kritiek niét: dat Léonard ook inhoudelijk fout zou zitten. Dat wat hij zegt wezenlijk fout is. Terwijl het daar natuurlijk om gaat. Is aids een vorm van immanente rechtvaardigheid van de natuur, of niet, of is het alleen onverstandig om dat zo te noemen? Die wezenlijke kwestie kan ook Mettepenningen niet onder ogen zien zonder afstand te nemen van Rome. Dan zou ook Jürgen Mettepenningen geen 100 procent rooms-katholiek meer zijn.

De hele kwestie is eigenlijk dezelfde als die al in de negentiende (!) eeuw de katholieke kerk door elkaar schudde: voor de enen de strijd tegen de moderniteit, voor anderen het compromis ermee. De eeuwige pendel: is de kerk geworteld in de samenleving, of behoedt de kerk de samenleving voor afwijkingen? België zit al meer dan honderd jaar in de 'cockpit' van het compromis. Désiré-Joseph Mercier, kardinaal van 1906 tot 1926, was berucht om zijn anti-Vlaamse standpunten, maar was kerkelijk een van de meest progressieve, tolerante en non-dogmatische kardinalen van zijn tijd. Dat gold evenzeer voor de latere Mechelse aartsbisschoppen, de kardinalen Leo-Joseph Suenens (van 1961 tot 1979) en Godfried Danneels (van 1979 tot 2009).

Suenens was een van de grote mannen van het Tweede Vaticaans Concilie in de jaren zestig, en precies daarom werd hij met de nek aangezien door de conservatieve Vaticaanse bureaucratie. Danneels trad in die sporen, zij het op zijn 'pastorale' wijze. Zachter, zalvender, maar in Rome even goed begrepen. Die tweespalt bracht vanaf de jaren tachtig de aartsbisschop van Mechelen-Brussel haast per definitie in scherp conflict met de prefect van de congregatie voor Geloofsleer, de (West)-Duitser Joseph Ratzinger. Aanvankelijk leek het een dispuut onder kardinalen: Ratzinger die negatief en pessimistisch was over de West-Europese maatschappij, Danneels die zich als een der weinige kardinalen bleef verzetten tegen die sombere visie. 'Op zijn Danneels' weliswaar: niet met spectaculaire interviews, zoals Suenens nog riskeerde, maar met bedachtzame speeches op intern-Vaticaanse Synodes.

De laatste keer moedigde de oude Johannes-Paulus II hem zelfs aan verder te spreken, ook al had hij zijn reglementaire tijd al lang overschreden. Wellicht was de Poolse paus het zelfs niet helemaal eens met Danneels. Maar zijn betoog was redelijk, verstandig, onderbouwd, en zelfs geëngageerd: hoe contradictorisch het ook klinkt, het was een bedachtzame cri de coeur van een West-Europese kerkleider die in zijn jarenlange ervaring wist dat de Roomse boodschap niet meer aansloeg. Maar dat werd dus een probleem toen de Belgische kardinaal niet en de Duitser wél paus werd. In de volstrekt hiërarchische structuur van het Vaticaanse denken werd de opinie van collega Ratzinger ineens deel van het pauselijke magisterium. Inclusief de de geur van onfeilbaarheid.

'Anti-Danneels'-school

Danneels leed vorig jaar een bittere nederlaag toen de Naamse bisschop Léonard werd aangeduid als nieuwe aartsbisschop voor Mechelen-Brussel. Uit indiscreties van de vorige

nuntius weten we dat Danneels drie andere kandidaten naar voren had geschoven, maar dat Ratzinger/Benedictus in persoon een kandidaat koos buiten de normale voordracht om, namelijk Léonard. Omdat Rome toen al wist wat nu heel België ondervindt: dat Léonard bereid is de Vaticaanse boodschap onverkort uit te dragen. Tegen welke prijs dan ook. Eigenlijk ziet het Vaticaan West-Europa als een nieuw missiegebied, en zijn de huidige Europeanen de negers van morgen: goed om te bekeren. En dat af en toe een of andere bisschop in zijn missionaire taak gevild zal worden, dat hoort bij de heroïek van het ambt. Wat is de kerk zonder martelaren?

Vandaar dat het ontslag van Mettepenningen gericht lijkt tegen Léonard, maar dat het eigenlijk Benedictus viseert. En dat de eenzame woordvoerder eigenlijk de spots richt op de interne contradictie van de Belgische kerk: bepaalde aspecten van de katholieke leer zijn incompatibel met het wezenlijke karakter van dit land. Het lijkt een Belgisch schisma, het is een West-Europese scheuring: aanvaardt de katholieke kerk een nieuwe wereld, nieuwe inzichten, nieuwe technieken, en dus een aangepaste moraliteit, of houden de bisschoppen vast aan immanente geboden en verboden, en staan ze dus op ramkoers met het land en zijn inwoners?

Dat verklaart bijvoorbeeld ook het dedain van Léonard voor de Belgische bisschoppenconferentie, en omgekeerd het gebrek aan steun van de andere Belgische bisschoppen voor hem. Rome kijkt immers neer op de bisschoppenconferenties, en beschouwt ze als hinderlijke en te democratische tussenorganen tussen de hoogst individuele relatie van de opvolger van Christus (de paus) en diens apostelen (de bisschoppen). Zo staat Léonard, meer 'Vaticaanman' dan Belg, oog in oog met zijn eigen bisschoppencollege. De meeste bisschoppen, gevormd in de Danneels-jaren, moeten de lijn-Léonard niet, en Léonard heeft het evenmin hoog op met die bisschoppenconferentie.

Léonard was, is en blijft zo de meest uitgesproken exponent van de 'anti-Danneels'-school. En tegelijk de beste vertolker van het Ratzinger-gedachtegoed. Danneels was het vleesgeworden compromis, Léonard is de mensgeworden Waarheid. Dat is ook zijn probleem, zijn blinde vlek: hij ziet niet hoe fout hij is. Alles wat aartsbisschop Léonard zegt en beweert, komt immers precies overeen met wat Rome poneert en wil. Als Léonard surft naar betrouwbare Vaticaanse sites, als hij 'correcte' katholieke tijdschriften of bladen inkijkt, dan leest hij alleen maar zaken die hij zelf zegt. In zijn eigen ogen is Léonard geen afwijking van de algemene norm, maar is de Belgische samenleving dat wel.